

Sygn. akt VI ACa 341/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia Ksenia Sobolewska - Filcek (spr.)

Sędzia Teresa Mróz

Sędzia (del.) Przemysław Feliga

Protokolant: prot. sąd. Bartłomiej Sarna

po rozpoznaniu w dniu 7 sierpnia 2019 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w W.

przeciwko W. Ż.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 lutego 2018 r., sygn. akt III C 701/16

I. oddala apelację;

II. ustala wynagrodzenie należne M. Z. – kuratorowi ustanowionemu dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego W. Ż. na kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) oraz zarządza wypłatę tej kwoty tymczasowo ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie;

III. nakazuje pobrać od powoda (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 341/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 19 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (...) Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Niestandaryzowanego Funduszu Sekurytyzacyjnego w W. przeciwko W. Ż. o zapłatę oraz obciążył powoda kosztami procesu.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie następujących ustaleń faktycznych:

W dniu 26 czerwca 2014 r. w W. pomiędzy (...) Bankiem (...) S.A. w W. a (...) Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym Niestandaryzowanym Funduszem Sekurytyzacyjnym w W. została zawarta umowa sprzedaży wierzytelności. Na warunkach określonych w umowie bank sprzedał funduszowi wierzytelności wraz z wszelkimi zabezpieczeniami wskazanymi w załączniku nr 1 do umowy i wszelkie prawa z wierzytelnościami i zabezpieczeniami związane, w tym w szczególności roszczenia o zaległe odsetki, koszty i kary. Z zastrzeżeniem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, dotyczących przenoszenia wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, przeniesienie wierzytelności wraz z zabezpieczeniami nastąpiło w dniu wpływu ceny na rachunek zbywcy. Bank zobowiązał się też do przekazania funduszowi dokumentacji w postaci odpowiednio:

1. oświadczenia o przelewie wierzytelności zabezpieczonych hipoteką adresowane do odpowiednich sądów wydziałów ksiąg wieczystych, o ile były ustanowione takie zabezpieczenia;
2. oryginały umów kredytowych lub innych dokumentów w formie pisemnej, umożliwiającej stwierdzenie ważnego źródła wierzytelności;
3. oświadczenia o zmianie zastawnika adresowane do odpowiednich sądów wydziałów rejestru zastawów, o ile były ustanowione takie zabezpieczenie;
4. indosowane (z klauzulą „bez obliga”) weksle na rzecz nabywcy, o ile było ustanowione takie zabezpieczenie;
5. wyciągi z ksiąg banku, w przypadku gdy dokumentacja nie zawierałaby orzeczeń sądów stwierdzających istnienie roszczeń, w tym postanowień sądów o nadaniu bankowym tytułom egzekucyjnym klauzul wykonalności (§ 3 ust. 3).

Do umowy bank dołączył załącznik nr 1 – płytę CD zabezpieczoną hasłem, zawierającą wykaz wierzytelności oraz dłużników, o treści zgodnej z treścią załącznika nr 1 do umowy ((...)). Odbiór wykazu wraz z bazą danych nabywca kwitował podpisem pod umową. Hasło do bazy danych miało zostać przekazane nabywcy w dniu wpływu środków na rachunek zbywcy (§ 3 ust. 5).

Cena nabycia została uiszczona w dniu 27 lipca 2014 r.

W dniu 4 grudnia 2014 r. w W. pomiędzy (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. oraz (...) Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym Niestandaryzowanym Funduszem Sekurytyzacyjnym z siedzibą w W. została zawarta umowa przelewu wierzytelności wekslowej. Bank oświadczył, że na mocy umowy sprzedaży przelał na rzecz funduszu wierzytelność przysługującą mu wobec W. Ż. - Zakład Usługowy (...) z tytułu kredytu w rachunku biznes partner umowa nr (...) ((...)), zabezpieczonego wekslem in blanco z wystawienia dłużnika, opatrzonym klauzulą „nie na zlecenie” (§ 1 ust. 1). W wykonaniu umowy sprzedaży bank scedował na rzecz funduszu swoją wierzytelność wekslową, a fundusz przelew przyjął (§ 1 ust. 2). Bank oświadczył, że w dacie przelewu weksel in blanco pozostawał wekslem niezupełnym (§ 2 ust. 2) i przeniósł na fundusz uprawnienie do uzupełnienia tego weksla, szczegółowo określone w Deklaracji wystawcy weksla własnego niezupełnego (in blanco) W. Ż. z dnia 18 lutego 2008 r. oraz przelał na rzecz funduszu wierzytelność wekslową, która powstanie w wyniku uzupełnienia weksla in blanco, a funduszu przelew ten wraz z przeniesieniem uprawnienia do uzupełnienia weksla in blanco przyjął (§ 2 ust. 3).

Weksel własny in blanco został wystawiony w S. w dniu 17 lutego 2009 r. i podpisany przez wystawcę W. Ż.. Na jego podstawie w dniu 20 listopada 2014 r. miała zostać uiszczona kwota w wysokości 105.416,03 zł, nie na zlecenie, na rzecz (...) FIZ NFS, płatna w Banku (...) S.A. z/s w W.. Weksel zawierał również słowne oznaczenie sumy wekslowej.

W dniu 24 marca 2016 r. powodowy fundusz zredagował pismo wzywające W. Ż. do wykupu weksla przez zapłatę do 4 kwietnia 2016 r. sumy wekslowej w wysokości 105.416,03 zł.

Stan faktyczny w powyższym kształcie został przez sąd I instancji ustalony w oparciu o dokumentację zgromadzoną w aktach sprawy, której prawdziwość nie była kwestionowana przez stronę pozwaną zastępowaną przez kuratora, a sąd zaś nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu.

W ocenie Sądu Okręgowego wobec braku przedłożenia przez powoda dowodu nadania i odbioru wezwania dłużnik do wykupu weksła, możliwe jest jedynie ustalenie, że pismo takiej treści zostało przez niego sporządzone. Brak jednak podstaw by uznać, że zostało doręczone adresatowi. Co więcej, w piśmie procesowym złożonym 16 maja 2016 r. powód stwierdził, że przedkłada dowód nadania wezwania do wykupu weksła z dnia 25 marca 2016 r., jednak nawet przy założeniu, że wydruk ten dotyczył wezwania do wykupu weksła opatrzonego datą 24 marca 2016 r. (nie zaś, jak wskazał powód, 25 marca 2016 r.), w żaden sposób nie stanowił on potwierdzenia, że pismo takiej właśnie treści zostało wystosowane do pozwanego. Wydruk ten bowiem nie zawierał danych osobowych adresatów – wszystkie pola przeznaczone do wpisania imienia, nazwiska lub nazwy oraz miejsca doręczenia, zostały usunięte. Tak więc przedłożony wydruk nie mógł stanowić dowodu nadania pisma wzywającego do wykupu weksła.

Odnosząc się natomiast do kwestii, czy cena nabycia wierzytelności została rzeczywiście uiszczona, Sąd Okręgowy stwierdził, że w toku rozprawy, która odbyła się 5 lutego 2018 r. strona powodowa okazała umowę sprzedaży wierzytelności z 26 czerwca 2014 r. wraz z pełnomocnictwami oraz poświadczeniem podpisów osób podpisujących umowę, a także dowód uiszczenia umówionej ceny w dniu 27 lipca 2014 r.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy uznał, że powództwo podlegało oddaleniu.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 105.416,03 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 5 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty, na podstawie weksła własnego, niezupełnego w chwili wystawienia, który pozwany wystawił na rzecz pierwotnego wierzyciela – banku (...) S.A., a który następnie w drodze umowy o przelew wierzytelności wekslowej został nabyty przez powoda.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa podnosząc zarzut braku wykazania przez powoda jego legitymacji czynnej oraz tego, że cena nabycia wierzytelności została uiszczona, a nadto zarzut z art. 10 Prawa wekslowego dotyczący niedołączenia do pozwu deklaracji wekslowej, a także umowy łączącej powoda z pierwotnym wierzycielem oraz dowodu jej wypowiedzenia i wynikającego stąd braku możliwości ustalenia zasadności i wysokości roszczenia oraz jego wymagalności. Poza tym stwierdziła, że powód nie wykazał doręczenia pozwanemu wezwania do wykupu weksła. Strona pozwana zarzuciła nadto przedawnienie roszczenia ze stosunku podstawowego i wypełnienie weksła pomimo przedawnienia się zabezpieczonego roszczenia.

Orzekając w tej sprawie Sąd Okręgowy w pierwszym rzędzie powołał art. 126 § 2 pkt 2 k.p.c. oraz art. 143 k.p.c. i stwierdził, że celem wskazanej regulacji jest umożliwienie prowadzenia procesu z udziałem strony, której miejsce pobytu nie jest znane, w tym także zabezpieczenie interesów pozwanego w toku skierowanego względem niego procesu. A ponieważ w toku czynności podjętych w sprawie, w tym także przez sąd z urzędu, nie ustalono miejsca zamieszkania/pobytu W. Ż. i nie udało się to także kuratorowi, natomiast z dostępnych informacji wynika, że w chwili obecnej nie przebywa on i nie zamieszkuje pod wskazanymi adresami w Polsce, bo na stałe wyprowadził się do Holandii, jednak jego adres tam nie jest znany, w sprawie zaktualizowały się wszystkie przesłanki ustanowienia dla niego kuratora w trybie powołanych wyżej przepisów.

Odnosząc się natomiast do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu braku po stronie powodowej legitymacji procesowej czynnej, z uwagi na brak wykazania skutecznego przejścia wierzytelności w sposób określony w art. 788 § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie się do powyższego przepisu jest błędne, skoro dotyczy on warunków nadania klauzuli wykonalności w celu stworzenia podstawy egzekucji dla następcy prawnego wierzyciela lub przeciwko następcy prawnemu dłużnika, w przypadku zajścia sukcesji prawnej po powstaniu tytułu wykonawczego. W świetle zaś przedłożonych do akt sprawy umów: sprzedaży wierzytelności oraz przelewu wierzytelności wekslowej, legitymacja procesowa czynna po stronie powodowej była niewątpliwa.

Sąd Okręgowy zważył, że z przedłożonej do akt umowy przelewu wierzytelności wekslowej wynika, iż bank jako pierwotny wierzyciel pozwanego przelał na powoda wierzytelność z tytułu kredytu w rachunku biznes partner, zabezpieczonego wekslem in blanco z wystawienia dłużnika, opatrzonym klauzulą „nie na zlecenie”, który w dacie przelewu pozostawał wekslem niezupełnym. Weksel taki może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności.

Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy, które ma samodzielny, abstrakcyjny charakter i jest niezależne od podstawy prawnej jego zaciągnięcia. Posiadaczowi weksla, który jest pierwszym wierzycielem (remitentem), przysługuje w stosunku do wystawcy zarówno roszczenie ze stosunku podstawowego, jak i z weksla, jednak wygaśnięcie stosunku podstawowego uniemożliwia dochodzenie wierzytelności wekslowej, a wygaśnięcie zobowiązania wekslowego, w sposób prowadzący do zaspokojenia wierzyciela, powoduje wygaśnięcie zabezpieczonej wekslem wierzytelności. Nie ma natomiast wpływu na stosunek podstawowy wygaśnięcie zobowiązania wekslowego bez zaspokojenia wierzyciela lub nieistnienie tego zobowiązania. Przy czym zobowiązania z weksla in blanco dochodzić można jedynie w przypadku wypełnienia go zgodnie z deklaracją wekslową, która jeżeli sporządzona jest w formie pisemnej, nosi nazwę porozumienia wekslowego. Ustalenie zatem w toku postępowania, że weksel został wypełniony niezgodnie z treścią porozumienia wekslowego powoduje upadek dochodzonego przez powoda roszczenia z weksla.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że ważność weksla stanowiącego podstawę faktyczną powództwa nie była w tej sprawie kwestionowana, a weksel zawiera wszystkie elementy wymagane na gruncie art. 101 Prawa wekslowego. Zgodnie też z art. 11 Prawa wekslowego każdy weksel można przenieść przez indos, chociażby nie był wystawiony wyraźnie na zlecenie. Jednak, gdy wystawca umieścił w wekslu wyrazy "nie na zlecenie" lub inne zastrzeżenie równoznaczne, można przenieść weksel tylko w formie i ze skutkami zwykłego przelewu, o których mowa w art. 509–518 k.c. W takim przypadku posiadaczowi weksla nie przysługuje formalna legitymacja wekslowa i musi on wykazać dłużnikowi fakt nabycia weksla. Przeniesienie praw z weksla w drodze przelewu wyklucza także powoływanie się przez nabywcę na art. 17. Zamiast niego stosuje się art. 513 § 1 k.c., który stanowi, iż dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie.

Sąd Okręgowy wskazał na art. 509 k.c. oraz na fakt zawarcia w dniu 26 czerwca 2014 r. pomiędzy pierwotnym wierzycielem - bankiem, a powodem, jako nabywcą, umowy sprzedaży wierzytelności wraz z wszelkimi zabezpieczeniami wskazanymi w załączniku nr 1 i wszelkimi prawami związanymi z wierzytelnościami i zabezpieczeniami, w tym w szczególności z roszczeniami o zaległe odsetki, koszty i kary. Przeniesienie wierzytelności wraz z zabezpieczeniami następowało w dniu wpływu ceny na rachunek zbywcy. Przy czym, w ocenie Sądu Okręgowego, wysokość ceny nabycia nie miała znaczenia w okolicznościach rozpoznawanej sprawy i jej ujawnienie chociażby z uwagi na interes powoda, nie było konieczne. Weryfikacja natomiast, czy cena ta została rzeczywiście uiszczona, została dokonana przez sąd na rozprawie w dniu 5 lutego 2018 r. i ostatecznie skuteczność zawartych przez powoda umów sprzedaży wierzytelności oraz umowy o przelew wierzytelności wekslowej nie budzi wątpliwości.

W świetle art. 512 k.c. nie miał również znaczenia zarzut, że dłużnik nie został powiadomiony o przelewie wierzytelności, skoro pozwany nie podniósł zarzutu spełnienia świadczenia do rąk pierwotnego wierzyciela.

Odnosząc się natomiast do zarzutu z art. 10 Prawa wekslowego, jak również zarzutu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego Sąd Okręgowy stwierdził, że weksel in blanco winien być uzupełniony przez posiadacza zgodnie z przepisami Prawa wekslowego i porozumieniem zawartym pomiędzy osobą podpisaną na wekslu, a jego pierwszym nabywcą. Przy czym sąd I instancji przychylił się do stanowiska, że to na dłużniku wekslowym ciąży obowiązek udowodnienia wypełnienia weksla niezgodnie z treścią porozumienia wekslowego. Wniosek taki uzasadniony jest treścią art. 6 k.c. Oczywiście jest bowiem, iż interes w powoływaniu tego faktu ma tylko dłużnik wekslowy, który usiłuje dowieść, iż roszczenie powoda jest niezasadne. Jednak w sprawie niniejszej zaistniała szczególna sytuacja, w której wskutek braku wiedzy co do miejsca zamieszkania, czy też pobytu pozwanego, nie występował on osobiście na żadnym etapie postępowania, będąc zastępowanym przez ustanowionego w tym celu, kuratora. Jasnym jest przy tym, iż wskutek bezskutecznych działań kuratora podjętych w celu ustalenia miejsca zamieszkania pozwanego, nie miał on bezpośredniego kontaktu z pozwanym, nie miał również dostępu do żadnej dokumentacji (choćby deklaracji wekslowej czy też umowy o kredyt, na zabezpieczenie której weksel został przedstawiony). Wymaganie w tej szczególnej sytuacji przedłożenia przez kuratora jakichkolwiek dokumentów, było nieuzasadnione i w konsekwencji prowadziło do iluzorycznej obrony praw pozwanego. Sąd uznał, iż kształt normatywny instytucji kuratora procesowego dla osoby nieznannej z miejsca pobytu jest wynikiem uwzględnienia zarówno interesów strony zainteresowanej dochodzeniem lub ochroną swych praw w postępowaniu z udziałem osoby,

której miejsce pobytu nie jest znane, jak i interesów tej osoby. W takiej sytuacji, jeżeli powód zdecydował się dochodzić swoich praw pomimo braku znajomości miejsca zamieszkania/pobytu pozwanego, to winien również przedłożyć stosowny materiał dowodowy, na podstawie którego możliwe byłoby zweryfikowanie jego roszczeń (w przypadku podniesienia takich zarzutów, jak to miało miejsce na gruncie niniejszej sprawy). Sąd Okręgowy zważył przy tym, że na mocy umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 26 czerwca 2014 r. bank zobowiązał się, iż w każdej teczce przekazanej dokumentacji będą znajdować się odpowiednio:

1. oświadczenia o przelewie wierzytelności zabezpieczonych hipoteką adresowane do odpowiednich sądów wydziałów ksiąg wieczystych, o ile były ustanowione takie zabezpieczenia;
2. oryginały umów kredytowych lub innych dokumentów w formie pisemnej, umożliwiającej stwierdzenie ważnego źródła wierzytelności;
3. oświadczenia o zmianie zastawnika adresowane do odpowiednich sądów wydziałów rejestru zastawów, o ile było ustanowione takie zabezpieczenie;
4. indosowane (z klauzulą „bez obliga”) weksle na rzecz nabywcy, o ile było ustanowione takie zabezpieczenie;
5. wyciągi z ksiąg banku, w przypadku gdy dokumentacja nie zawierałaby orzeczeń sądów stwierdzających istnienie roszczeń, w tym postanowień sądów o nadaniu bankowym tytułom egzekucyjnym klauzul wykonalności (§ 3 ust. 3).

Z kolei na podstawie umowy o przelew wierzytelności wekslowej z dnia 4 grudnia 2014 r. bank przeniósł na fundusz uprawnienie do uzupełnienia weksla in blanco, które to uprawnienie zostało szczegółowo określone w deklaracji wystawcy weksla własnego niezupełnego (in blanco) W. Ż. z dnia 18 lutego 2008 r. oraz przełał na rzecz funduszu wierzytelność wekslową, która powstawała w wyniku uzupełnienia weksla in blanco, a fundusz przelew ten wraz z przeniesieniem uprawnienia do uzupełnienia weksla in blanco przyjął. Zatem nie jest uzasadnione stanowisko powoda, który od strony pozwanej domagał się przedstawienia deklaracji wekslowej - "jeżeli w ogóle taka deklaracja istniała" – twierdząc, że nie ma żadnych podstaw, by żądać takiego dokumentu od niego.

To bowiem powód dysponować musiał zarówno oryginałem umowy stanowiącej stosunek podstawowy, jak i deklaracją wekslową i nie było żadnych przeszkód natury obiektywnej, by dokumentacja ta nie mogła zostać przez powoda złożona, zwłaszcza, że pozyskanie jej z innego źródła nie było możliwe. W konsekwencji zaś niezłożenia do akt sprawy powołanych dokumentów, brak było możliwości jakiegokolwiek weryfikacji, czy weksel został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową, czy suma wekslowa została prawidłowo ustalona i wreszcie, czy roszczenie ze stosunku podstawowego nie uległo przedawnieniu w dacie wypełnienia weksla niezupełnego.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że w sprawie pomiędzy posiadaczem, a dłużnikiem weksla wystawionego in blanco w związku ze stosunkiem prawnym łączącym strony, okoliczność że roszczenie wekslowe nie uległo przedawnieniu, nie zwalnia sądu od rozważenia, czy weksel został uzupełniony zgodnie z umową, a w szczególności czy w chwili jego uzupełnienia istniało nieprzedawnione roszczenie wynikające z powyższego stosunku. Zatem, wobec nie złożenia omawianej dokumentacji, dokonanie szczegółowych ustaleń w tej mierze, nie było w sprawie możliwe, a w konsekwencji powód nie sprostał ciężarowi wykazania zasadności powództwa. Podlegało więc ono oddaleniu w całości.

W konsekwencji podjętego rozstrzygnięcia orzeczenie o kosztach procesu winno zostać oparte o dyspozycję art. 98 k.p.c. statuującego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu.

W apelacji od powyższego wyroku powód - (...)Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W., zaskarżając go w całości, podniósł następujące zarzuty:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 §1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. oraz 230 k.p.c. - poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów polegające na:

a. braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz dokonanie jego dowolnej, sprzecznej z zasadami logiki i obiektywizmu oceny, prowadzącej do błędnego uznania, iż w sprawie, której podstawę roszczenia stanowił prawidłowo wystawiony przez pozwanego weksel to powód winien udowodnić podstawę wypełnienia tego weksla, a także wykazać istnienie zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego podczas, gdy podstawę żądania pozwu mógł i może stanowić sam weksel, a ciężar wykazania, iż powód ewentualnie wypełnił weksel wbrew treści deklaracji wekslowej lub zgodnie z nią, ale brak było do tego podstaw, obciążał stronę pozwaną i to niezależnie od tego, czy strona pozwana działała sama, czy też przez kuratora;

b. pominięciu przy wyrokowaniu faktu, iż weksel, który stanowił samoistną podstawę roszczenia, był prawidłowo wypełniony, a powód dodatkowo wykazał swoją legitymację czynną i przejście na niego praw z weksla, co winno skutkować obiektywnym stwierdzeniem, iż to strona pozwana jest zobowiązana do wykazania przeciwdowodów;

c. dokonaniu istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń, sprzecznych z treścią materiału dowodowego zebranego w sprawie i w konsekwencji przyjęcie, że zgromadzony w aktach sprawy materiał dowodowy nie pozwala na uznanie, iż powodowi przysługuje wierzytelność względem strony pozwanej, podczas gdy powód załączył do akt sprawy prawidłowo wypełniony weksel - opatrzony podpisem pozwanego i dokumentację wskazującą na przejście praw z tego weksla na powoda, co sąd de facto pominął, przyznając, iż powód ma rację co do zasady - w zakresie rozkładu ciężaru dowodu, ale w sytuacji, gdy pozwany jest reprezentowany przez kuratora to ciężar dowodu w zakresie wykazania podstaw faktycznych wypełnienia weksla obciąża powoda, z czym nie można się zgodzić, gdyż udział kuratora nie zmienia rozkładu ciężaru dowodu, a ponadto kurator mógł stosownymi wnioskami zobowiązać powoda do dostarczenia konkretnych dokumentów;

d. art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na bezpodstawnym przeniesieniu na powoda całego ciężaru dowodów w sprawie, w której podstawę żądania pozwu stanowił prawidłowo wypełniony weksel - opatrzony podpisem pozwanego, a strona pozwana porzuciła wyłącznie na kwestionowaniu wszelkich twierdzeń powoda, nie dowodząc faktów niweczających lub tamujących;

2. art. 316 §1 k.p.c. - poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wydanie wyroku przy jednoczesnym zaniechaniu wzięcia za podstawę stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, a w szczególności przy pominięciu kwestii istnienia prawidłowo wypełnionego weksla opatrzonemu podpisem pozwanego, który stanowił podstawę roszczeń powoda i jedyny (poza wezwaniem do wykupienia weksla) dowód w sprawie.

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 10 Prawa wekslowego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, iż to powód uniemożliwił sprawdzenie faktu - czy weksel nie został opatrzony datą płatności wykraczającą poza przedawnienie wynikające ze stosunku podstawowego podczas, gdy kwestia ta nie obciąża powoda, a pozwanego, a ponadto faktu, iż zobowiązanie wynikające ze stosunku podstawowego istnieje i jest wymagalne - pomimo potwierdzenia jego istnienia, co miało bezpośredni wyraz w załączonym do pozwu wekslu;

2. art. 70 Prawa wekslowego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, iż roszczenie powoda uległo przedawnieniu podczas, gdy nie upłynął okres trzech lat pomiędzy datą płatności weksla, a skierowaniem sprawy do sądu, a fakt przeciwny winien udowodnić pozwany.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w całości i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 105.416,03 zł wraz z odsetkami ustawowymi (o których mowa w art. 481 k.c.), liczonymi od 5 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych;

2. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W toku rozprawy apelacyjnej powód zarzucił także naruszenie art. 5 k.c. wobec oddalenia powództwa, które jest uzasadnione. Pozwany zaciągnął bowiem kredyt znacznej wysokości i go nie spłacił obciążając jego kosztami kredytodawcę i społeczeństwo.

Działający w imieniu i na rzecz pozwanego wyznaczony dla niego kurator procesowy wniósł o oddalenie apelacji podtrzymując tezę, że skoro powód nie dołączył do akt deklaracji wekslowej i dowodu wypowiedzenia umowy podstawowej, nie wykazał tym samym faktu prawidłowego wypełnienia weksla, wysokości dochodzonego roszczenia, ani też jego wymagalności. Strona pozwana podtrzymała także zarzut wypełnienia weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z zasadą wskazaną w art. 6 k.c. to powód winien udowodnić zasadność swojego powództwa. Powód przedstawił zaś na poparcie swoich żądań uzupełniony przez siebie weksel niezupełny w chwili wystawienia oraz umowę przelewu wierzytelności wekslowej, a także umowę sprzedaży wierzytelności i dowód zapłaty ceny nabycia. Powyższe dokumenty stały się podstawą ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie. Sąd Okręgowy nie naruszył więc przy ich ocenie art. 233 §1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. skoro uznał dowody przedstawione przez powoda za wiarygodne źródło ustalenia faktów istotnych w sprawie.

Wbrew też zarzutom apelacji, w sytuacji, gdy strona pozwana w odpowiedzi na pozew zarzuciła m.in. wypełnienie weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, nie ma podstaw do przypisania jej bierności równoznacznej z przyznaniem faktów przytoczonych przez powoda. Zaskarżony wyrok nie narusza zatem art. 230 k.p.c.

Przede wszystkim jednak, odnosząc się do zarzutów naruszenia art. 233 §1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. oraz 230 k.p.c. Sąd Apelacyjny zważył, że art. 233 § 1 k.p.c. daje wyraz obowiązującej w procedurze cywilnej zasadzie swobodnej oceny dowodów. Jej założenia sprowadzają się do przyjęcia, że ocena dowodów zgromadzonych w sprawie pod względem ich wiarygodności i mocy stanowi element dyskrecjonalnej władzy sądu. Jest jego podstawowym zadaniem, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygania kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego, przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95, LEX nr 1635264). Przy czym swoboda nie oznacza tu dowolności. W wyroku z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98 (OSNAPiUS 2000, nr 17, poz. 655), Sąd Najwyższy stwierdził, że normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

Aby więc skutecznie zarzucić sądowi naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. należy wskazać na takie słabości w zaprezentowanej ocenie zgromadzonych dowodów, które dyskwalifikują ją z uwagi na naruszenie zasad logicznego rozumowania; oparcie się na dowodach przeprowadzonych z naruszeniem zasady wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, bez uwzględnienia wymagań dotyczących źródeł dowodzenia oraz uchybienie zasadzie bezpośredniości, a także uchybienie wymaganej od sędziego znajomości przepisów, doktryny i orzecnictwa oraz zaniechanie uwzględnienia aktualnych informacji dotyczących różnych faktów życia społecznego, wymogów ogólnej kultury prawnej, jak również znajomości systemu pozaprawnych reguł i ocen społecznych, do których odsyłają przepisy obowiązującego prawa.

W tym kontekście podniesione przez skarżącego zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. (przepis określający przedmiot dowodu w procesie cywilnym) oraz 230 k.p.c. (przepis wskazujący sytuacje, w których niezaprzeczone twierdzenia strony przeciwnej mogą być uznane za przyznane przez drugą ze stron) nie są uzasadnione, skoro - choć pozornie odnoszą się do zaprezentowanej przez sąd oceny dowodów - zarzucają

przyjęcie przez sąd błędnego rozkładu ciężaru dowodów, z pominięciem regulujących tę kwestię przepisów Prawa wekslowego. Takie zaś zarzuty dotyczą naruszenia prawa materialnego. Te same argumenty niweczą skuteczność zarzutu naruszenia art. 316 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny podziela jednak zarzuty naruszenia art. 6 k.c. (w. zw. z art. 232 k.p.c., który ustanawia zasadę aktywności dowodowej stron w procesie cywilnym) wynikłe ze stwierdzenia przez sąd I instancji, jakoby fakt działania w procesie kuratora ustanowionego dla pozwanego uzasadniał zmianę zasad rozkładu ciężaru dowodów. Jak trafnie wywiódł skarżący, twierdzenie takie nie znajduje bowiem umocowania w obowiązujących przepisach prawa. Powyższe uchybienie nie uzasadnia jednak uwzględnienia apelacji. Wychodząc z błędnych przesłanek Sąd Okręgowy prawidłowo bowiem ustalił, że wobec zarzutów strony pozwanej to na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia wypełnienia weksla zgodnie z deklaracją wekslową.

Sąd Okręgowy, odwołując się do dorobku orzecznictwa, sformułował tezę, że w sytuacji, gdy wystawca weksla niepełnego podejmuje obronę stosownie do art. 10 Prawa wekslowego, to na nim spoczywa ciężar udowodnienia, że posiadacz uzupełnił weksel niezgodnie z zawartym porozumieniem. Teza ta nie zawsze jednak jest trafna. Umknęło bowiem i sądowni I instancji, i powodowi, że formułowana jest ona w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, w których posiadacz weksla korzysta z ochrony przyznanej mu przepisami Prawa wekslowego. Tymczasem status powoda w niniejszej sprawie jest inny:

Przede wszystkim w sprawie niniejszej Sąd Okręgowy stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i skierował ją do trybu zwykłego, o czym powiadomił stronę powodową. Zatem sprawa nie została rozpoznana w trybie nakazowym, co przesądza o obowiązujących w jej toku zasadach rozkładu ciężaru dowodów i wbrew zarzutom apelacji, sam fakt przedstawienia sądowi jednego z dokumentów wymienionych w art. 485 § 2 k.p.c. nie jest wystarczający do uznania powództwa za udowodnione w sytuacji, gdy strona pozwana zakwestionowała dopuszczalność faktyczną i prawną wypełnienia tego dokumentu tak, jak to uczynił powód.

Weksel dołączony do pozwu miał w chwili wystawienia charakter weksla niepełnego i pełnił funkcję gwarancyjną. Zawierał też adnotację „nie na zlecenie” wyłączającą możliwość przeniesienia go przez indos. Przyjmuje się, że weksel taki powinien być przenoszony łącznie z deklaracją, a nabywca, który go uzupełnia, powinien zrobić to zgodnie z treścią deklaracji. Ma on bowiem tylko takie same prawa, jakie miała osoba zbywająca weksel. Istotne jest również to, że osoba, która nabywa weksel na podstawie innych przepisów, niż Prawo wekslowe, nie ma przywilejów przewidzianych w przepisach Prawa wekslowego. Ma tylko tyle praw, ile dają jej przepisy, na podstawie których nabyła wierzitelność z weksla. Zatem, zgodnie ze znajdującym w tej sprawie zastosowanie art. 513 § 1 k.c. dłużnikowi przysługują względem nabywcy wierzitelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie. W tym również zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową.

Sąd Apelacyjny zważył ponadto, że choć wskazany w spornym wekslu termin zapłaty (20 listopada 2014 r.) jest wcześniejszy, niż data zawarcia umowy o przelew wierzitelności wekslowej (4 grudnia 2014 r.), to umowa ta zawiera oświadczenie banku (pierwotnego wierzyciela), że w dacie przelewu weksel in blanco pozostawał wekslem niepełnym. Z umowy wynika ponadto, że powód nabył od banku uprawnienie do uzupełnienia weksla, szczegółowo opisane w deklaracji wekslowej, która została mu wydana wraz z wekslem oraz samą wierzitelność wekslową, która powstanie z chwilą uzupełnienia weksla. Powód nie kwestionował też tych okoliczności.

W tej sytuacji nie jest trafny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 10 Prawa wekslowego, skoro przepis ten dotyczy sytuacji, która nie ma miejsca w tej sprawie - uzupełnienia weksla przez pierwszego wekslobiorcę niezgodnie z zawartym porozumieniem, a następnie zbycie go na rzecz innej osoby. W przypadku bowiem zbycia weksla in blanco w drodze przelewu wierzitelności wekslowej posiadacz weksla musi wykazać dłużnikowi, iż uzupełnił go zgodnie z zawartym porozumieniem i nie może powoływać się na art. 10 Prawa wekslowego (patrz orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11-25 czerwca 1931 r., I C 606/31, OSP 1932, poz. 445; M. Czarnecki, L. Bagińska, Prawo..., s. 77; A. Szpunar, Komentarz..., s. 102).

Skoro zatem sprawa niniejsza rozpoznana była z pominięciem trybu nakazowego, a powód był uprawniony do wypełnienia spornego weksla jedynie w granicach upoważnienia wynikającego z deklaracji wekslowej i nie ma przywilejów posiadacza weksla przewidzianych w przepisach Prawa wekslowego, to na nim, a nie na pozwanym, spoczywał ciężar wykazania, że uzupełnił weksel zgodnie z deklaracją wekslową. Szczególnie, że zarzuty podniesione przez stronę pozwaną nie ograniczyły się do ogólnikowego zaprzeczenia zasadności powództwa. Stwierdziła ona m.in., że powód nie wykazał doręczenia pozwanemu wezwania do wykupu weksla (co w świetle dowodów przedstawionych w toku procesu okazało się trafne), a także nie dołączył do pozwu deklaracji wekslowej (która została mu wydana przez bank wraz z niewypełnionym wekslem) oraz umowy łączącej powoda z pierwotnym wierzycielem, jak również jej wypowiedzenia, a przez to nie udowodnił zasadności i wysokości dochodzonego roszczenia oraz jego wymagalności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, tak sprecyzowane zarzuty (obok zarzutu wypełnienia weksla po upływie terminu przedawnienia zabezpieczonej należności) jednoznacznie zakreśliły obszar sporu między stronami i wskazały powodowi, jakie okoliczności wymagają udowodnienia. Wbrew też jego przeświadczeniu, w wyżej omówionych okolicznościach tej sprawy, to nie pozwany zobowiązany był udowodnić, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem stron, a powód – że w świetle porozumienia był uprawniony do jego wypełnienia i to na określonej w nim kwotę. A skoro okoliczności tych nie udowodnił, Sąd Okręgowy zasadnie uznał powództwo za nieudowodnione.

Podobnie należy odnieść się do kwestii ciężaru dowodu w sytuacji podniesienia przez stronę pozwaną, że wierzyciel nie może uzupełnić weksla, jeżeli zobowiązanie, które weksel zabezpieczał, uległo przedawnieniu. Wprawdzie, wobec zaniechania przez stronę powodową przedstawienia dokumentów wskazanych w odpowiedzi na pozew, które pozwalałyby na merytoryczne odniesienie się do tak postawionego zarzutu, teza powyższa nie poddaje się weryfikacji, jednak należy ona do okoliczności badanych w ramach analizy zgodności wypełnienia weksla z zawartym porozumieniem. Również więc i w tym względzie ciężar dowodu spoczywał na powodzie. Zaskarżony wyrok nie narusza zatem art. 70 Prawa wekslowego w zarzucany sposób.

Nie jest też uzasadnione twierdzenie strony powodowej, jakoby zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 5 k.c. W tej sprawie to powód powołuje się bowiem na służące mu prawo, nie może zatem na poparcie swoich żądań odwołać się do art. 5 k.c. Podjęcie zaś przez stronę pozwaną w procesie cywilnym obrony przed żądaniami zgłoszonymi przez powoda nie uzasadnia co do zasady zarzutu działania przez nią z naruszeniem art. 5 k.c. Przepis ten służy bowiem ochronie przed nadużyciem prawa przy wykorzystywaniu przez uprawnionego jego uprawnienia materialnoprawnego, a nie procesowego. Nie jest też uzasadnione w stanie faktycznym tej sprawy czynienie stronie pozwanej zarzutu, jakoby czyniła ze swego prawa obrony przed żądaniami powoda użytek sprzeczny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub zasadami współżycia społecznego. Zarzutu takiego nie uzasadnia stosunek prawny istniejący pomiędzy stronami. Powód jest przedsiębiorcą, a jego spór z pozwanym dotyczy należności z weksla wystawionego, jako weksel niezupełny, gwarancyjny, w związku z umową kredytu udzielonego przez bank w rachunek (...) firmie (...). Choć więc ogólna zasada obowiązku realizacji zaciągniętych zobowiązań przez każdy podmiot prawa cywilnego, zasługuje na pełną aprobatę społeczną, to wyrok oddalający powództwo nabywcy wierzytelności wekslowej banku względem wystawcy weksla gwarancyjnego z braku dowodu uzupełnienia weksla zgodnie z zawartym porozumieniem nie podważa zasad współżycia społecznego. Pozwany korzystał jedynie ze służącego mu w procesie cywilnym uprawnienia do obrony przed roszczeniami powoda, wskazując te okoliczności, które nie zostały udowodnione, co nie ograniczało uprawnienia powoda do udowodnienia zasadności jego żądań (o ile były uzasadnione). Brak zaś dowodu pozwalającego na uwzględnienie powództwa nie pozwala na formułowanie tezy, że pozwany nie wywiązał się z zaciągniętego zobowiązania obciążając w ten sposób pozostałych klientów banku, czy też całe społeczeństwo i w ten sposób nadużył służącego mu prawa podmiotowego.

Z tych wszystkich względów, uznając podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego za pozbawione podstaw faktycznych i prawnych Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c. oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), przy uwzględnieniu § 1 ust 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w

sprawie cywilnej (Dz.U.2013.1476) oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800 ze zm.).